

**Zbornik Filozofickej Fakulty Univerzity Komenskeho.
Informatika R. 11/12 : 1985/1986. — Bratislava, 1988. — 103 s.**

Celem publikacji jest prezentacja nowego programu studiów na kierunku „Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa” w Czechosłowacji. Tak wybrana tematyka zeszytu związana jest z 35-leciem powstania Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej w Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie. W 1951 roku otwarto podkatedrę wiedzy o książce przy Katedrze Języka i Literatury Słowackiej na Wydziale Filozofii w Bratysławie. Analogiczna katedra powstała rok wcześniej na Uniwersytecie Karola w Pradze.

Od początku istnienia bratysławskiej katedry lista wykładanych przedmiotów była obszerna i różnorodna. Na dwuletnich studiach wykładano między innymi: wstęp do studiów księgoznawczych, katalogi, bibliografie, technika i organizacja pracy w bibliotece, wydawnictwa i drukarnie, a potem doszły jeszcze dzieje pisma i polityka kulturalna. W pierwszym okresie, wraz ze wzrostem czasu studiowania najpierw do czterech, a potem do pięciu lat, nastąpiło znaczne zwiększenie liczby przedmiotów humanistycznych (historia literatury światowej, historia literatury słowackiej itp.), natomiast w latach 1959/60 zaczęła wzrastać liczba przedmiotów matematycznych. W 1961 roku podkatedra oddzieliła się i stała się samodzielną katedrą. Do 1975 roku łączono bibliotekoznawstwo i informację naukową z językoznawstwem, socjologią, pedagogiką, wychowaniem itp. W 1975 roku skrócono czas studiów z pięciu lat do czterech, co uniemożliwiło łączenie z innymi kierunkami, a także zmniejszyło liczbę studentów już samego bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Te i inne informacje historyczne można znaleźć w artykule Katafyny Ruttkayowej.

Od 1975 roku zaczyna się w Bratysławie i Pradze okres intensywnego kształtowania samodzielnego programu studiów. W procesie tym można było zauważyć dwie przeciwstawne tendencje: integracji poszczególnych przedmiotów i powstawania jądra programu wspólnego dla wszystkich studentów, a obejmującego obecnie ok. 50% wszystkich godzin nauki, oraz tendencję specjalizacji, prowadzącą do powstania dwóch specjalizacji: bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, których przedmioty zajmują ok. 12% godzin nauki (pozostałe przedmioty — to przedmioty występujące na wszystkich kierunkach studiów). Te zmiany, jak również sytuację kadrową w Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej po 1975 roku prześledzono w artykule Marty Novákovej. Tendencje te doprowadziły do opracowania 18 VII 1986 roku programu studiów na kierunku „Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa” (Nr 72-36-8) wchodzącego w życie w roku szkolnym 1986/1987. Program ten pobieżnie opisuje Eugen Mešša.

Każdy z pozostałych artykułów opisuje jakąś wybraną dyscyplinę lub grupę blisko związanych ze sobą dyscyplin wchodzących w skład bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, z punktu widzenia zmian w treściach przekazywanych studentom aż do 1987 roku. Autorzy ci analizują tendencje we współczesnym świecie, które doprowadziły do takich a nie innych treści programowych. W artykule Eugena Meššy podane są nazwy przedmiotów występujących w nowym programie studiów, natomiast pozostali autorzy podają treści programowe niektórych z tych grup przedmiotów, możemy więc w dalszej części recenzji porównać program czechosłowacki z wydawnictwem Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego Nr DU 1-4010-14/87 w Polsce pt. „Programy ramowe podstawowych przedmiotów kierunkowych, Kierunek studiów Bibliotekoznawstwo i informacja naukowa”. Należy jednak zaznaczyć, że porównanie nie może być kompletne, gdyż nie wszystkie czechosłowackie przedmioty zostały dokładnie opisane. Porównując siatkę przedmiotów omówioną w artykule Eugena Meššy z siatką przedmiotów obowiązujących w Polsce, możemy sformułować następujące wnioski:

1) przedmiot polski — informacja naukowa (i przedmioty związane z nim na specjalizacjach) jest rozbity na drobniejsze podprzedmioty o łącznym zakresie znacznie szerszym niż zakres informacji naukowej;

2) takie przedmioty jak techniczna normalizacja, naukowo-techniczna propaganda oraz nauki związane z ekonomiką i zarządzaniem bibliotek nie mają swoich polskich odpowiedników, chociaż ich treści występują na różnym typu zajęciach;

3) nie ma w programie czechosłowackim takich przedmiotów jak historia literatury (choć jest praca z literaturą), historia Polski, historia nauki i naukoznawstwa.

Tak znaczne rozszerzenie przedmiotów informacji naukowej zostało uzasadnione w czterech artykułach: Štefana Kimlički, Evy Křištofičovej, Heleny Mlejovej i Soňi Makulovej. W pierwszym z tych artykułów opisano wpływ techniki obliczeniowej i telekomunikacyjnej na kształtowanie się nowego programu. Studia powinny lepiej przygotowywać studentów w takich dziedzinach jak języki informacyjno-wyszukiawcze, problemy systemów naukowo-technicznych i sieci, problemy maszyn obliczeniowych i programowania, problemy działalności bibliotecznej i informacyjnej, przygotowanie czytelników, a także społeczne i historyczne aspekty tych dyscyplin. Z artykułem tym ściśle związana jest praca Soňi Makulovej. Autorka opisuje treści przedmiotów: mechanizacja i automatyzacja oraz seminarium fakultatywnego, kontynuując niejako myśli poprzednio wymienionego autora o wpływie rozwoju techniki komputerowej. Na przedmiotach tych poszerzy się znacznie tematy związane z programowaniem i bazami danych. Na seminarium wprowadzi się naukę programowania w BASICu lub PASCALu, studenci będą pracować przy komputerach. Przedmioty: metodologia wyszukiwania informacji oraz języki informacyjno-wyszukiawcze z kolei omówiła Helena Mlejová. Eva Křištofičová w swoim artykule kładzie nacisk na ogromny wzrost zastosowań metod matematycznych i statystycznych w każdej dziedzinie życia. Powoduje to konieczność poszerzenia udziału tych dyscyplin w przygotowaniu studentów. Autorka postuluje umieszczenie w programie takich działów matematyki jak algebra Boole'a, kombinatoryka, teoria grafów i sieci, a przede wszystkim poszerzenie statystyki i rachunku prawdopodobieństwa.

Przedmiot „Wstęp do badań naukowych” opisany jest w artykule Marty Matthaidesovej. Po bardzo ogólnym przedstawieniu celów tego przedmiotu, który powinien zaznajamiać studentów z systemem nauki na wyższej uczelni, zasygnalizować treści programowe pozostałych przedmiotów i zaznajomić z problemami przyszłego zawodu, krótko wymieniono na jakich uczelniach w krajach socjalistycznych istnieje taki przedmiot oraz omówiono specyfikę tego przedmiotu na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa. W Polsce program tego przedmiotu realizują „Podstawy nauki o książce, bibliotece i informacji naukowej” w prawie identycznym zakresie jak w Czechosłowacji.

Króciutki artykuł Jany Kresákovej opisuje zmiany w przedmiocie „Historia bibliotek i instytucji informacyjnych”. W przyszłości przedmiot ten pod zmienioną nazwą „Historia kultury książkowej”, będzie składał się z dwóch części: historia graficznej komunikacji oraz historia bibliotek i instytucji informacyjnych. W Polsce ten sam program realizuje historia książki, bibliotek i informacji naukowej.

Podsumowując, na Katedrze Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej zaszedł podobny proces jak na Uniwersytecie Warszawskim, proces ograniczania związków z przedmiotami historycznymi i proces zwiększania wymiaru godzin informatyki, statystyki i teorii komunikacji. Na Uniwersytecie Komeńskiego pojawiły się też przedmioty związane z administracją, ekonomiką i zarządzaniem bibliotek. Sądzimy, że byłoby bardzo celowe wprowadzenie takich przedmiotów w naszym kraju w czasach, gdy podnoszenie wydajności pracy jest jednym z naczelnych zadań naszej gospodarki.

Jak można się było zorientować z powyższego przeglądu, recenzowany zeszyt jest adresowany do wszystkich pracowników naukowych bibliotekoznawstwa i informacji naukowej, a także do studentów i kandydatów na studia. W gronie potencjalnych odbiorców recenzowanej pozycji znajdują się też pracownicy bibliotek i oddziałów informacji naukowej. Zeszyt ten może być dobrą inspiracją do poszerzania swoich programów zajęć, czy też wskazywania na materiał, jaki można realizować w kołach zainteresowań. Z tych względów powyższą pracę gorąco polecamy wszystkim zainteresowanym czytelnikom.

Andrzej Krajka